M. T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. Ref.
Ser. V/16

Title: Sam[illegible]vibhaga Tattva S[illegible]uddha[illegible] Dipika

V/16

InComplete

Samyoga Vibhag Tattva Sangraha		Title
Dipika		~~Author~~
		Editor
		Year, Vols.
Sk		Publisher
V/16	Presented by Prof. V. R. Trivedi	Remarks

स्य तथाविधस्य तन्तस्य शंगुरुत्वाद्यधीनाभिघातादिजनकस्य द्व्यणुकस्य समवायिकारणस्य विनाशाद्
ति॥ तत्समानकाले तन्तुकर्माभिघातोयः स्वजनो विनाशस्तदधीनस्तन्नाशजनकस्य
द्वे संयोगस्य शब्दजनकदलोकाशविनाशजनकस्य द्रव्यस्य विनाशस्तस्य पूर्व्वाका
वाकाशविनाशस्य च वारणाय संयोगेति॥ नवकर्मसमानकालोत्पत्तिकेऽदृष्टे कालोकाध
चातिव्याप्तिः तद्वारणाय तज्जनकत्वनिवेशात् द्रव्यत्वादौ संयोगजनकत्वे पि विनाशास्य काद्वि
कारणं तज्जातीयत्वं तत्रापि अनपेक्षकारणस्यासमवायित्वेनाणुके दृष्टे कारणत्वेऽपि
मवायिकारणत्वे विशेषाभावात् नवसंयोगेऽप्यतिप्रसंगः संयोगस्य विनाशस्यापि निमित्तता
समवायीतिमूलस्यानुपपत्तेः नापि विनोगेसः पूर्वसंयोगापत्तये नान्यथासिद्धस्य
विनाशस्योत्तरसंयोगाजनकतापत्तेः द्वितीयवाहितकालवृत्तित्वात् संयोगस्य विना

गात्य समवायिकारणतानुपगमेप्रयोजन्यप्रयोजककभावपत्तयोरितिसूत्रेपूरणाभावपेहाकारणा
स्पचासमवायिकारणत्वेविरुद्धमात्रस्यासमवायिकारकविभागद्धयोजनसमवायिकारणा
तीपत्तस्यासमवायिकारणसंयोगप्रयोजकविभागासमवायिकारणजातीयत्वेवासूत्रा
र्थः। उक्तास्तिपरमाणुसंयोगासमवायिकारणत्वपरमाणुस्पर्शजन्यद्व्यणुकस्पर्शजन्या
भिघातात्मकद्व्यणुकाग्निसंयोगजन्यसमवायिकारणो ऽ ग्निपरमाणुसंयोगे पाकजाग्नस
समवेतनिष्ठसंयोगासमवायिकारणत्वं नपेचुपत्राशवयवेत्रिपर्यायवयवाकाशसं
योगोऽ इवयववान्तरसंयोगाच्च ततोऽ मूर्त्तत्रिरयोश्वाकाशसंयोगोऽ मुद्गपसंयोगादिन
तसंतूत्पत्तरंतत्काशसंयोगान्तुसंयोगत्वाथपटोत्पत्तिस्ततो श्वयवावाकाशतंतु
त्रिराकाशसंयोगैः पटाकाशसंयोगस्तत्राश्वयवाकाशसंयोगस्यासमवायिकार ३
णकावयवाकाशसंयोगप्रयोज्यपटाकाशसंयोगजातयसमवायिकारणत्वतत

तत्रूपाकाशसंयोगान्यामेकः पटाकाशसंयोगोऽ थैकतरतंतुक्रियाधीनतंत्वा
काशविभागजपटाकाशविभागात्पटाकाशसंयोगनाशे ऽ वस्थिततंत्वाका
काशसंयोगात्पटाकाशसंयोगांतरं तत्रस्यासमवायिकारणकत्र्यमपटाका
शसंयोगप्रयोज्यद्वितीयपटाकाशसंयोगजनकेऽ वस्थिततंत्वाकाशसंयो
गेचातिव्याप्तिराह विभागेति। द्धान येव प्रणाल्यां श्वयवयवाकाशविभागस्यापि
तत्प्रयोज्यपटाकाशविभागं प्रत्यसमवायिकारणत्वात्तस्यवायणाभावयत्रचरमा
वयवकाशविभागाद्द्वयणुकाकाशविभागस्तात्र्यां चशव्यारंभस्तत्र वेशद्व्यावयवे
विभागस्यतस्यासमवायिकारणत्वकद्व्याकाशविभागप्रयोज्यशब्दसमवायि

कारणाद्वाकारणासंयोगोति· द्रव्योत्पत्त्वस्य सामान्यपरसामान्याधारणं जन्यज
न्यापत्तिके वक्ष्यमाणरीत्या विनाशस्य चिरावस्थायित्वेऽस्य स्वावृत्ते· वय्यगाव
यवाकाशविनाशस्य स्वासमवायिकारणकुड्यावयवाकाशविनाशजन्यश
ब्दजनकस्य कारणायतत· अत्रयागवस्थितत्वेऽत्याकाशसंयोगस्य कालो
पाधितयास्व जन्यपराकाशसंयोगस्य विनाशजन्यो· द्वितीयपराकाशसंयो
गासमवायिकारणस्य कारणायविनाशसमवायिकारणत्वनिविशेषणं कं
रणकारणमात्रविनाशस्य स्वासमवायिकारणकेकारणकारणत्वविना
गप्रयोज्योत्तरसंयोगप्रतिकालोपाधितयाजनकस्य वारणसंयोगासम ॥४॥
वायिकारणत्वनिविशः परिवयत्रशाखासंयुक्तायामंगुल्यांक्रियोत्पन्नतःशा

खांगुलीविनाशहस्तोत्पत्तिः अथशाखांगुलीसंयोगाच्छाखाहस्तसंयोगस्तत्रैशा
खांगुलीसंयोगस्य जन्यशाखांगुलीविनाशस्य कालोपाधितयाप्रयोज्यंशाखा
हस्तसंयोगं प्रतिजनकेऽतिव्याप्तिरिति नाभ्यतेतदाकालोपाधिविधया युक्ते
ऽपत्वारित्तं प्रयोज्यत्वं निवेश्यं स्वजन्यविनाशनाशकसंयोगासमवायिका
रणावृत्तिसत्तान्यधर्मसमवायित्वं वा लब्धं चांगुलीक्रिययांगुलीपूर्वदेश
विभागोऽथशरीरपूर्वदेशविभागांगुलीपूर्वदेशसंयोगनाशौ ततः शरीरपूर्व
देशसंयोगनाशांगुल्युत्तरदेशसंयोगौ ततः शरीरोत्तरदेशसंयोगः संयो
गतः सोपि विनाशनाशक इति तदसमवायिकारणांगुल्युत्तरदेशसंयो

जातीयसंयोगमात्रेऽतिव्याप्तिः स्वजन्येति। कपालाकाशसंयोगे स्वजन्यस्य तस्यै
वनाशकघटाकाशसंयोगस्य जनकेऽतिव्याप्तेर्विभागेति॥ कपालाकाशे
हि विभागे स्वजन्यस्य तस्यैव नाशकस्य घटाकाशविभागस्य जनकेऽतिव्या
प्तेः संयोगेति। अथोत्तरसंयोगो विभागस्य व कर्मणोऽपि नाशक इति स्वना
शकसंयोगासमवायिकारणत्वादिकमेव युक्तमिति चेन्न; स्वजन्य
त्रि[illegible]नाशकाभिघातको उत्तरदेशसंयोगस्य वेगनाशकस्य कार्यैकार्थप्र
त्यासत्त्या कारणत्वेन रूपसमवायिकारणत्वं वेगेऽप्यस्तीति वेगेऽतिव्याप्तेः ए
वं स्पर्शनाशकस्य तेजःपरमाणुवृत्तित्वात्तस्य तादृशमसमवायिकारणत्वे ॥५॥
स्पर्श इति स्पर्शेऽप्यतिव्याप्तिः एवं यत्र कपालाकाशसंयोगतज्जन्यघटाका

शसंयोगयोः कपालनाशघटनाशाभ्यां युगपन्नाशस्तदाकाशमात्रवृत्तिरेक
एव शब्दस्तत्र कपालाकाशसंयोगमादाय संयोगमात्रेऽतिव्याप्तिः न चैवं यत्र क
पालाकाशसंयोगतज्जन्यघटाकाशसंयोगकपालाकाशविभागानां त्रयाणामु
करीत्यारब्धो नाशस्तत्र विभागोत्पादनेऽप्यतिव्याप्तिः स्वजन्येत्यस्य स्वासमवायि
कारणादेस्त्वर्थादिति दिक्॥ केचित्तु स्वाकरणकालध्वंसाधिकरणक्षणोत्पत्तिकः स्वा
धिकरणकालध्वंसोत्पत्तिको वा यो नोदस्तदन्यस्वजन्यसंयोगानुकूलविभाग
स्नकजातीयत्वं तत्स्वजन्यो[illegible]रसंयोगानुकूलपूर्वदेशविभागजनकत्वं स्वे
दीत्व[illegible]जन्यान्तसंयोगानुकूलकर्मणोऽपि स्वाधिकरणकालवृत्तित्वव्याप्तिर्जन्यस
योगजनकजनकत्वादुत्पत्तिकान्तनाशाभूतसंयोगनाशवारणाय तावदिति। -ग

द्वीमैजनितशरस्वांगुलीसंयोगेसमानकालोत्पन्नशारवाकर्मजोत्तरसंयोगाकू
लविभागजनके-आरंभसंयोगविरोधिविभागेनुत्तरसंयोगाकूलविभागजविभा
गजनकेचतिआत्रिवारणायस्वजन्येतिसंयोगान्वपिरसविशेषोद्धीचपाषा
नादीस्पर्शायोगादिविशेषहेतुरेवंशब्दजनकविभागोपि२ ॐ चयत्रपाषाणेर्व:
पाषाणआरब्धोनंतरंक्रियाविभागादिक्रमेण